A B S T R A K T Á R I U M

ODKAZY A VÝZVY
MODERNEJ JAZYKOVEJ KOMUNIKÁCIE

7. medzinárodná vedecká konferencia o komunikácii

Banská Bystrica

23. – 24. 9. 2009

Ilona Balkó, Ph.D.
Katedra bohemistiky
Pedagogická fakulta
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
ÚSTÍ NAD LABEM

Působení mluvených médií na řečové chování dětí a mládeže

Cílem příspěvku je posoudit kvalitu vyjadřování vybraných mluvčích v televizních a rozhlasových žánrově různorodých pořadech a význam jejich působení na řečové chování mladé generace. Současně v něm budou zveřejněny výsledky ankety (zadané studentům středních škol a vysokých škol) zaměřené na hodnocení kvality řečového chování mediálních mluvčích, postoj k užívání spisovné češtiny a jejích nespisovných útvarů, k vyjadřování emocí a jejich vlivu na příjemce.

PhDr. Martina Benčeková
Katedra cudzích jazykov a medzinárodnej komunikácie
Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Frazémy v slovenských a anglických politologických textoch

Príspevok sa zaoberá všeobecnou analýzou frazém v slovenských a anglických politologických textoch. Úvod textu je venovaný všeobecným lingvistickým definíciám frazémy ako jazykovej jednotky podľa viacerých autorov, genéze a vývinu frazémy z hľadiska kultúrnych, estetických i historických aspektov. Samotné jadro príspevku poskytuje komplexnú analýzu frazémy v slovenských i anglických politologických textoch podľa viacerých kritérií: sémantická, slovnodruhová, štylistická, funkčná klasifikácia, ďalej klasifikácia podľa pôvodu, podľa bázy vzniku, podľa vzťahu k spisovnému jazyku i podľa ustálenosti. Ku každému druhu analýzy priraďuje príspevok názorné ukážky v textoch oboch jazykov.

Mgr. Michal Bočák, PhD. – Mgr. Peter Oborník
Inštitút slovakistiky, všeobecnej jazykovedy a masmediálnych štúdií
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita
PREŠOV

Súčasná televízia – vrah metafory? (Ikonizácia verbálneho a odkrývanie kódu v televíznych textoch)

V príspevku interpretujeme dve tendencie, ktoré identifikujeme v produkcii súčasnej televízie: 1. ikonizáciu informácií prezentovaných vo verbálnom móde a 2. odkrývanie kódu a odhaľovanie produkčných praktík, najčastejšie sprostredkované ich verbalizáciou. Náš rámec pre uvažovanie o televízii je pomerne široký: chápeme ju ako médium prekonalo éru centralizovaného, širokospektrálneho vysielania (tzv. broadcasting). Zásadnou premisou je tiež to, že používatelia médií kódy používané televíziou a filmom intuitívne ovládajú, pretože – vychovávaní v plne mediatizovanej spoločnosti – si ich odmalička osvojujú. Všímame si, ako jednotlivé praktiky

realizované v rámci verbálneho a vizuálneho módu vplývajú na recepciu textu, najmä ako potvrdzujú/destabilizujú televízny realizmus (osobitne v spravodajstve).

PhDr. Iveta Bónová, PhD.

Inštitút slovakistiky, všeobecnej jazykovedy a masmediálnych štúdií
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita
PREŠOV

Slabika v detskej reči

Zvuková podoba jazykového znaku sa v priebehu ontogenézy reči výrazným spôsobom mení a kreuje. Na pozadí longitudinálneho pozorovania rečovej produkcie dieťaťa s nenarušenou komunikačnou schopnosťou identifikujeme zvukovú štruktúru slabík v detských slovách. Sledujeme vývinovú postupnosť od zrodu až po finálnu podobu spoluhláskových skupín, ktorých výskyt sa naplno odráža v slabičnej stavbe detského slova, najmä v jej iniciálovej a finálnej časti.

Doc. PhDr. Ján Bosák, CSc.

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV
BRATISLAVA

Jazykové varianty ako reálny výstup prirodzenej komunikácie

Kodifikačné príručky dnes nestačia primerane reagovať na rýchle zmeny v jazyku. Nie sú to len objektívne príčiny (zmena komunikačných situácií po r. 1990, ktoré sa nedajú riešiť aplikovaním tradičných modelov a prístupov), ale často aj subjektívne postoje kodifikátorov (v našej jazykovej situácii preferovanie preskripcie na úkor vedeckej deskripcie). Najnovšie výskumy ukazujú, že variantnosť v jazyku sa ustavične zvyšuje, preskripčné „vyrovnávanie“ variantov neberie do úvahy reálny fakt, že jazyk sa vyvíja práve prostredníctvom variantov. Popri systémových a štýlových normách treba venovať viac pozornosti výskumom komunikačných noriem.

Prof. dr hab. Marian Bugajski

Zakład Komunikacji Językowej
Uniwersytet Zielonogórski
ZIELONA GÓRA

Norma w komunikacji medialnej

Norma komunikacyjna według mnie to granica swobodnego i skutecznego komunikowania. W polskich warunkach kształtują ją przede wszystkim media, w których wyraźnie się uwidocznia konflikt między skutecznością a stosownością, przy czym w niektórych wypadkach jest to dążenie do skuteczności za wszelką cenę. Jednocześnie, na co zwracają uwagę nie tylko językoznawcy i teoretycy komunikowania, media mają decydujące znaczenie w kształtowaniu wszelkiego rodzaju zachowań społecznych. Norma jest zmienna w czasie, zmiany zaś, jakie się dokonują współcześnie, powodują, że uczestnicy wielowymiarowych procesów komunikacyjnych często tracą orientację co do wspomnianych zachowań; brak

autorytetów każe im poszukiwać wzorców postępowania w mediach. W ten sposób otrzymujemy rodzaj błędnego koła, a granica, o której mowa coraz bardziej traci na wyrazistości.

Алма Ћисић, др. доцент
Филозофски факултет
ТУЗЛА

Communicative Value of Interjections in Rhymed Discourses

It is well known that the aim of poetic expressions is to produce an aesthetic effect intended to focus the reader's attention on the expression as such in all its variety. This is achieved by means of the poetic-communicative function: by means of the information on the structure and the information on the quality of the expression, and by expressing the emotional attitude of the speaker towards the means of expression and the speaker's attitude towards the subject of expression as such. It is therefore that the aesthetic function takes precedence in a poetic work, and it is most often manifested through aesthetic signs which exist in it. One kind of clearly aesthetic signs in verse discourses are *interjections*, which as non-conceptual words express pure emotions. Therefore interjections as such express a wide range of positive or negative emotions, effecting a high aesthetic communicative value.

Милосав Ж. Чаркић, др. проф.
Институт за српски језик САНУ
БЕОГРАД

The Communicative Value of Rhyme in Poetic Structures

As one of the crucial elements of poetic expression, rhyme has a variety of different poetic functions, the most important being: organizational, rhythmic, euphonic, semantic, and syntactic. Besides the enumerated functions of rhyme in poetic structures, we can say that it also has a significant value in establishing the communicability of a poetic text. In order to determine the communicative value of rhyme in poetic structures, one should bear in mind that rhyme is an element of the aesthetic structure of the poetic text and that the poetic text has an aesthetic function along with the communicative one. The author is therefore trying to determine the communicative value of rhyme in poetic structures.

PhDr. Světla Čmejrková, DrSc.
Ústav pro jazyk český AV ČR
PRAHA

Sociopragmatické výzvy mediálního dialogu

Mediální dialogy představují typ institucionálních dialogů založených na asymetrickém vztahu účastníků. Zamyslím se nad kontextualizací Griceova principu kooperace vzhledem k institucionálním rolím moderátorů a hostů a vzhledem k variabilní struktuře různých typů mediálních dialogů, od politických interview po zábavné talk-show. Diskursivní praktiky užívané v těchto formátech budu chápat jako podléhající požadavkům žánru (žánrů) a zároveň motivované identitami

mluvčích. Zaměřím se na vyjednávání obsahu maxim kvantity, kvality, relevance a způsobu v jednotlivých dialogických formátech a na rozdíl mezi komunikačním chováním směřujícím ke konsenzu a strategickou interakcí, při níž jednotliví účastnící sledují své individuální cíle, často konfliktní. Při analýze využiji materiál shromážděný v korpusu *Dialog*, což je specializovaný korpus nahrávek a přepisů televizních dialogických pořadů.

PaedDr. Eva Čulenová
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Úskalia lokučných a perlokučných aktov v bežnom dorozumievaní

Prirodzený jazyk je charakteristický dynamickosťou, variabilnosťou, často nepresnosťou vo vyjadrovaní a nejednoznačnosťou výpovedí. Pomocou neho sa nevymieňajú len informácie, ale realizujú sa ním aj určité druhy konania. Jedna výpoveď prirodzeného jazyka môže mať najrôznejšie perlokučné „následky“, ktoré závisia od množstva vonkajších okolností, ale aj vnútorných rozpoložení expedienta a adresáta. Príspevok sa snaží zachytiť lokučné a perlokučné rečové akty v bežnej komunikačnej situácii, pričom bude brať na zreteľ najmä psychické podmieňovacie okolnosti expedienta/adresáta.

Prof. PhDr. Juraj Dolník, DrSc.
Katedra slovenského jazyka
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského
BRATISLAVA

Komunikácia ako sebaprojekčná interakcia

Prof. PhDr. et Dr.h.c. Ján Findra, DrSc.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Komunikačná sféra a funkčný jazykový štýl

V referáte autor nadväzuje na svoje práce, v ktorých rozpracoval paradigmatickú štrukturáciu textových modelov. Osobitne sa v ňom sleduje najmä vymedzenie vzťahov medzi komunikačnou sférou a funkčným jazykovým štýlom, a to aj vo vzťahu ku komunikačnej situácii a k žánru ako prienikovému a koncovému textovému modelu. V tomto teoreticko-metodologickom rozmedzí sa sleduje podstata komunikačného procesu, pričom sa konštituuje model systémovej štrukturácie rečového aktu v rámci aktuálnej komunikačnej situácie v priestore príslušnej komunikačnej sféry. V tomto modelovom poli sa odohráva zápas

o konečnú podobu „výstupu“ komunikačného procesu – aktuálneho textu. Pritom všetky siločiary vyznačujúce cestu od potenciálneho textu k aktuálnemu sa stretávajú na úrovni žánru. Zároveň sa pritom predpokladá, že povedomie o modelovej podstate produkcie reči by mali mať komunikanti ukotvené vo svojej komunikačnej kompetencii. V predloženom modeli sa vymedzujú a hierarchizujú aj systémovo-funkčné vzťahy medzi členmi pojmovo-terminologického aparátu štylistiky.

Mgr. Martin Foret
Katedra žurnalistiky
Centrum kulturálních, mediálních a komunikačních studií
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Výzvy (teorie) vizuální komunikace

V současnosti nabývají na významu stále více ty formy komunikace, které pracují s vizualitou, resp. obrazovými složkami. Při hodnocení současné komunikace se tak často poukazuje na posilující dominanci vizuálních (obrazových) sdělení a jejich stále větší provázanost se sděleními verbálními. Přesto zůstává vizuální komunikace (resp. obrazové složky smíšené komunikace) spíše na okraji teoretického zájmu (lingvistiky a teorie komunikace), příp. v zajetí dílčích přístupů a perspektiv. Příspěvek chce poukázat na vybrané problémy spjaté s vizuální komunikací, které představují hlavní výzvy pro teorii komunikace a ligvistiku, chtějí-li tyto nadále rozumět sémioticky heterogenním komunikátům, tedy aktuálně dominantním nosičům zprostředkované komunikace.

Mgr. Anna Gálisová, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Syntaktické špecifiká v ústnom jazykovom prejave

Autorka sa v príspevku venuje analýzam ústne realizovaných komunikátov. Jadro príspevku tvorí analýza syntaktických špecifík ústnych prejavov hovoriacich z oblasti Horehronia. V centre pozornosti stojí predovšetkým syntaktická štruktúra výpovede, rôzne typy rektifikácie, adície, expresívne a defektné syntaktické konštrukcie, ako aj hromadenie konjunkcií.

PhDr. Ladislav György
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Používanie deklinačného a konjugačného systému v hovorenej podobe jazyka v meste Veľký Krtíš

V našom príspevku sa venujeme systémovo-štruktúrnej analýze používania deklinačného a konjugačného systému nepripraveného, spontánneho a neštylizovaného bežného hovoreného prejavu, ktorý sa realizuje hovoreným jazykom v bežnej dorozumievacej sfére. Opierame sa o terénny výskum, pri ktorom sme vychádzali z metódy priameho pozorovania skúmanej cieľovej skupiny – autochtónni obyvatelia mesta Veľký Krtíš a prisťahovalci s prihliadnutím na vek, vzdelanie a sociálne zaradenie – a tiež využili metódu dotazníka a zaznamenávania zvukových nahrávok (rozhovorov a monologických prejavov) pomocou skrytého diktafónu.

PaedDr. Renáta Hlavatá, PhD.
Katedra slovenského jazyka
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa
NITRA

Funkčne – komunikačný popis vybraných textových modelov na pozadí komunikačnej výchovy

Príspevok venuje pozornosť vymedzeniu teoretických javových foriem komunikačnej výchovy, pričom vychádza z textovej lingvistiky a funkčne-komunikačného popisu jazyka vybraných textových modelov na pozadí štylistiky.

Doc. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc.
Ústav pro jazyk český AV ČR
PRAHA

Obranné a únikové techniky v mediálním dialogu

Příspěvek se bude zabývat tím, jak v různých typech mediálních dialogů fungují techniky reprezentované výrazy

- *to jsem nikdy neřekl* (= JÁ jsem něco řekl a VY to zkreslujete, vytrhujete z kontextu, podsouváte mi něco jiného),
- *takhle bych to já nikdy neřekl* (= VY jste použil určitý výraz, který JÁ kritizuji, odmítám, nepřijímám).

První typ techniky zosobňuje strategie obranné, druhý spíše únikové, vyhýbavé (*agenda shifting*); oba typy ale mohou přejít v reakci agresivní, útočnou. Budou sledovány na pozadí

- vztahu mezi otázkou a odpovědí, definovaného mj. konverzačně analytickým principem *conditional relevance* (*question: response vs. answer*),
- porušování Griceových maxim (především maximy relevance)

- využití těchto technik ke vzájemnému *positioning* a neustálému *re-positioning* účastníků dialogu (mocenská hra, snaha získat kontrolu nad dialogem),
- tematické a ilokuční koherence,
- intertextových vztahů, způsobů reformulace, reprodukce řeči,
- využití metakomunikace, sloves dicendi (i *říká se… všichni říkají… mluví se o…*)

Dr. Éva Horváthné Farkas

Filozofická fakulta
Katolícka univerzita Petra Pazmáňa
PILIŠSKÁ ČABA

Slovenčina ako prostriedok komunikácie v slovenských národnostných školách v Maďarsku (sociolingvistický výskum)

V Maďarsku popri ostatných národnostiach aj slovenská národnostná menšina má svoj vybudovaný školský systém od materskej školy až po univerzitu (filológia, učiteľský smer). Sieť národnostných materských škôl a základných škôl je rozšírená – nachádzajú sa vo všetkých mestách, obciach a dedinách, v ktorých žijú predstavitelia slovenskej národnosti. Slovenské gymnáziá sa nachádzajú v Budapešti a v Békešskej Čabe. Komunita Slovákov v Maďarsku je dvojjazyčná, prvým jazykom mladšej generácie je však podľa skúseností aj bádaní maďarčina. Pomocou dotazníkov a neštandardizovaných osobných rozhovorov som sledovala v dvoch slovenských gymnáziách charakter dvojjazyčnosti žiakov, ich jazykové správanie v istých komunikačných sférach, sebahodnotenie znalosti slovenského jazyka, vplyv maďarčiny ako dominantného jazyka na používanie slovenčiny aj striedanie jazykových kódov.

Mgr. Alexandra Chomová

Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Posesíva v komunikácii

V príspevku sa venujeme opisu základných vyjadrení posesivity na rovine formálno-gramatickej, sémanticko-funkčnej, pragmaticko-komunikačnej. Všímame si predovšetkým komunikatívny význam (zmysel) konštrukcie – posesívny vzťah –, ktorý sa zachováva alebo vytráca v rôznych kontextoch.

Mgr. Petra Chvojková
Katedra žurnalistiky
Centrum kulturálních, mediálních a komunikačních studií
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Mediální diskurs a/nebo publicistický styl (?)

Příspěvek se zabývá definicemi mediálního diskursu a klade si otázku, v jakých kotextech se spojení „mediální diskurs“ používá. Zejména v česk(oslovensk)é lingvistice můžeme sledovat nadužívání slova diskurs zejména ve spojitosti s médii (v různých významech), tedy právě nadužívání spojení „mediální diskurs“. Z (některých) vymezení (nejčastějších užití) tohoto spojení je přitom možné uvažovat o paralele či dokonce (částečné) synonymii se spojením „publicistický styl“, jak bylo vymezeno v Pražské škole. Potřebujeme tedy v lingvistice termín „mediální diskurs“? Nevystačíme si s termínem „publicistický styl“? A nebylo by omezení užívání spojení „mediální diskurs“ přínosem jak pro lingvistiku, tak pro teorii komunikace/mediální studia, resp. zejména pro interdisciplinární přístupy k mediální komunikaci?

PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta
Univerzita Karlova
PRAHA

Výukové aspekty spojitelnosti adjektiv v češtině pro cizince

Adjektiva představují důležitý slovní druh, se kterým sa studenti cizích jazyků setkávají již od začátku svého studia. Problém většinou nedělá pochopit cizojazyčný ekvivalent, ale jejich zapojení do syntagmat, neboť mateřský jazyk i jazyk studovaný mívají různou metaforizaci, a to i když jde o jazyky blízce příbuzné. Na materiálu českých a běloruských vysoce frekventovaných adjektiv ukážeme rozdílnosti a shody v jejich užívání, což ovlivňuje komunikační kompetence studujících.

Doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc.
Ústav bohemistiky
Filozofická fakulta
Jihočeská univerzita
ČESKÉ BUDĚJOVICE

Kontaktové prostředky v psané české publicistice

V příspěvku se zaměříme na využívání kontaktových prostředků v českých denících jak tzv. seriózních – Lidové noviny, Právo, Mladá fronta Dnes, tak i bulvárních – Blesk, Aha!, Šíp a na jejich funkci v nich. Povšimneme si, jaké možnosti vyjádření kontaktu poskytují jazykové roviny, především rovina morfologická, ale i lexikální a syntaktická. Text bude doplněn řadou příkladů z denního tisku z období 2005 – 2009.

Doc. PhDr. Jana Klincková, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Syntax hovorených komunikátov

Problematike hovorených komunikátov, či už súkromných, alebo verejných, sa v poslednom období venuje zvýšená pozornosť najmä v súvislosti s uvažovaním o existencii a akceptovaní hovorenej variety slovenčiny. Pri získavaní argumentov *pre* alebo *proti* existencii tejto variety možno využiť viacero prístupov a aplikovať viaceré hodnotiace kritériá a sledovať prostriedky bežného hovoreného jazyka vo všetkých rovinách jazykového systému. V príspevku sa venujeme syntaktickým javom, a to jednak takým, ktoré sa zásluhou frekvencie stávajú akceptovanými a „normotvornými“ (nobilitovanými) prostriedkami ústnych komunikátov, no najmä tým, ktoré sú výnimočné, osobité, ale napriek tomu zodpovedajú požiadavkám komunikačnej normy. Pri výstavbe takýchto syntaktických konštrukcií hovoriaci v snahe o úspešnú a efektívnu komunikáciu využíva vedome alebo intuitívne prostriedky jazykovej pragmatiky.

Prof. PhDr. Jan Kořenský, DrSc.
Katedra bohemistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Lingvistika po „komunikačním obratu“ a její sémiotická reflexe

V příspěvku budou rekapitulovány základní rysy tzv. komunikativního obratu v humanitních vědách (které se uskutečnily zejména v 2. polovině minulého století), zvláště se zřetelem k postavení řeči jako předmětu zkoumání v kontextu těchto věd. Budou dále konstatovány a formulovány metodologické důsledky „komunikativního obratu“ projevující se v lingvistice a ve vědách o (verbální) komunikaci vůbec. Tyto důsledky budou interpretovány a formulovány jako dynamizující faktor v sémiotice, která se v podmínkách narůstající interdisciplinarizace (překračující samotné hranice mezi humanitními a přírodními vědami – srov. vědy o komplexitě) stává stále závažnějším a závaznějším integračním faktorem vědeckého poznávání.

Doc. Mgr. Jaromír Krško, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Jazyková komunikácia a toponymá

V príspevku analyzujeme podobu štandardizovaných a neštandardizovaných toponým v oficiálnej a neoficiálnej komunikácii, ako aj tlak nárečových

topoformantov na kodifikačnú rovinu jazyka. Ďalej sa zaoberáme vplyvom expresivity toponým na zmenu komunikácie z oficiálnej podoby na neoficiálnu.

Marek Lapčík, Ph.D.

Katedra žurnalistiky
Centrum kulturálních, mediálních a komunikačních studií
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Nové komunikační paradigma? Na pomezí informační anomie a hledání (nového) privilegovaného textu

Zásadní zlom v humanitních a společenskovědních disciplínách ve 20. století je charakterizováno pojmem „lingvistický obrat“, mluví se o posunu „paradigmatu vědomí k paradigmatu komunikace“. Počátek století 21. se pak nese v duchu progresivního vývoje a užívání nových ICT (a zejména tzv. nových médií). V této souvislosti se mluví o potřebě nového komunikačního paradigmatu. Příspěvek se pokouší odpovědět na otázku, zda jde skutečně o další „komunikační revoluci“, nebo zda lze situaci dnešních (tradičních i nových médií) definovat spíše jako stav na pomezí informační anomie a hledání (nového) privilegovaného textu v intencích již existujícího paradigmatu komunikace.

Prof. dr hab. Jarosław Lipowski

Zakład Bohemistyki
Instytut Filologii Słowiańskiej
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Wrocławski
WROCŁAW

Percepčné dôsledky slovensko-poľsko-českých fonetických transferov

V príspevku analyzujeme slovensko-poľsko-české negatívne fonetické transfery z hľadiska prijímateľa verbálneho komunikačného signálu. S ohľadom na odlišný fonetický a fonologický systém troch predmetných blízko príbuzných jazykov, dochádza k situáciám, kedy určité fonetické segmenty vyslovené rodeným hovorcom (produktorom) percipuje príjemca, rodený hovorca druhého jazyka a následne ich identifikuje stotožnením s akusticky podobným segmentom fonetického systému svojho jazyka. Pokúšame sa na príkladoch ukázať, ktoré zvukové javy spôsobujú dorozumievacie poruchy – v akej miere a s akými následkami sa komunikačný škripot prejavuje vo fonetickom a fonologickom pláne jazyka.

Mgr. Miroslava Ližbetinová
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Prezývkové obyvateľské mená v komunikácii

V príspevku sa autorka zaoberá prezývkovým obyvateľským menom – ako funguje v jednotlivých komunikačných situáciách, v jednotlivých sférach jazyka, ako sa prezývkové obyvateľské meno správa v istých sociálnych skupinách. V príspevku sa pozornosť venuje aj tomu, kto, ako a prečo udeľuje prezývkové obyvateľské meno.

Mgr. Viera Luptáková, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Sociolingvistická analýza hovorenej komunikácie v strednej generácii obyvateľov Liptovského Mikuláša

Príspevok sa zaoberá analýzou hovorenej komunikácie vo vybranej vekovo-generačnej vrstve obyvateľstva severoslovenského mesta Liptovský Mikuláš. Cieľom príspevku je podať obraz o bežnej hovorenej komunikácii mikrosociety prostredníctvom fonickej a morfologickej roviny s prihliadaním na funkciu jednotlivých jazykových javov v spontánnych neoficiálnych ústnych komunikátoch.

Mgr. Marek Ľupták – PhDr. Katarína Chovancová, PhD.
Katedra germanistiky – Katedra romanistiky
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Informatívnosť a intertextualita hlavných správ v situačnom kontexte témy volieb do Európskeho parlamentu 2009 vo verejnoprávnych obrazových elektronických médiách

Analýza štruktúry hlavných správ s tematickým zameraním na voľby do EP 2009, obsah a informatívnosť tematicky relevantných pasáží správ, minutáž, odkazy a intertextualita v správach, situačný kontext, jazykové a pragmatické aspekty spravodajského diskurzu, obraz, grafika, verbálne a neverbálne výrazové prostriedky sú predmetom komparatívnej sondy do spravodajstva vybraných európskych obrazových elektronických médií (STV1, ARD, TF1).

Prof. dr hab. Kazimierz Michalewski
Katedra Współczesnego Języka Polskiego
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Łódzki
ŁÓDŹ

Multimodalne komunikaty medialne

Sam tekst, złożony wyłącznie ze środków werbalnych, właściwie się nie pojawia ani w bezpośredniej komunikacji, ani w przekazach medialnych. Referat poswięcony jest problemom analizy komunikatów prezentowanych w prasie, radiu, telewizji a złożonych ze środków werbalnych, paralingwistycznych i różnorodnych elementów ekstralingwistycznych.

Mgr. Patrik Mitter, Ph.D.
Katedra bohemistiky
Pedagogická fakulta
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
ÚSTÍ NAD LABEM

Několik poznámek k slovotvorně motivačním vztahům kompozit

Příspěvek sa zabývá slovotvorně motivačními vztahy kompozit. Upozorňuje na rozdíl v chápání těchto vztahů v závislosti na jejich languových a parolových aspektech. Tím vzniká problém v jednoznačnosti směru slovotvorné motivace některých typů kompozit.

Doc. PhDr. Olga Müllerová, CSc.
Ústav pro jazyk český AV ČR
PRAHA

Ke stylové charakteristice Ranního Radiožurnálu Českého rozhlasu

Ranní Radiožurnál Českého rozhlasu jako jeden z útvarů současného zpravodajského vysílání Českého rozhlasu se vyznačuje míšením a prolínáním žánrů (zprávy o aktuálních událostech, politických jednáních ap., o počasí, o aktuální dopravní situaci; reportáže, rozhovory, reklamní spoty, slogany), tendencí k dialogizaci, konverzacionalizaci monologických útvarů, tendencí k neformálnosti komunikace a snahou o odlehčené až zábavné pojetí věcných sdělení. Útržkovitá, rychle za sebou následující sdělení různého charakteru, neustálé střídání slova, hudby (podbarvující nezřídka i mluvené slovo), různých hlasů, znělek ap. působí na první poslech chaoticky až zmateně, ve skutečnosti však jde o velmi provázaný koherentní diskurs tvořený souborem textů, z nichž značná část má charakter formulí, naplňovaných modelů, opakujících se výpovědí. Provázanost, koherence je zajišťována prostředky distantního navazování, opakováním s eventuálními modifikacemi a hlavně řečovým výkonem moderátora, průvodce pořadem.

PhDr. Květoslava Musilová, Dr.
Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Komunikace Slováků – vysokoškoláků v českém prostředí (výsledky sociolingvistické ankety)

Autorka předkládá dílčí výsledky dlouholetého výzkumu percepčního česko-slovenského a slovensko-českého bilingvismu, a to porovnání dotazníkového šetření z let 2005, 2007 a 2009 mezi slovenskými studenty vysokých škol v České republice, zaměřeného na sledování jejich názorů na komunikaci ve smíšeném česko-slovenském prostředí, na zjišťování jejich subjektivního hodnocení míry porozumění psaným a mluveným českým textům a s tím souvisejících komunikačních strategií jak v rámci výuky, tak mimo ni, dále na jejich názory na užívání bohemismů ve slovenských textech, na překlad a dabing z češtiny do slovenštiny a ze slovenštiny do češtiny apod.; dotazník obsahoval také otázky týkající se oblasti sociokulturní. Analýza statistických údajů potvrdila, že během sledovaného období nedošlo (v širokém slova smyslu) k zásadním změnám v komunikaci mezi Čechy a Slováky.

Prof. dr hab. Bernadeta Niesporek-Szamburska
Katedra Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Śląski
KATOWICE

Wpływ mediów elektronicznych na język młodzieży szkolnej

Opracowanie podsumowuje badania dotyczące wpływu, jaki mają media elektroniczne na język młodzieży szkolnej (poziom szkoły podstawowej). Poszukiwania, prowadzone metodą obserwacji i sondażu, koncentrowały się na kilku źródłach eksploatowanych przez młodych ludzi za pomocą mediów: na filmie, reklamie, treściach płynących z Internetu i telewizji, komunikacji związanej z obsługą komputera, a także na nowych odmianach komunikowania się – za pomocą sieci internetowej i telefonii komórkowej. Rezultaty opracowania wskazują, jaki jest udział tych źródeł (wyrażony przez cytaty, zapożyczenia, skrótowce, neosemantyzmy, nową frazeologię) w języku potocznym młodzieży; jak stają one się dla młodego pokolenia najbardziej czytelnym źródłem odniesień, rodzajem kodu kulturowego powoli zastępującego w tej roli teksty kultury wysokiej, zaspokającego w sposób łatwy i przyjemny potrzebę porozumiewania się z innymi.

Dr. Maria Magdalena Nowakowska
Oddelek za slavistiko
Filozofska fakulteta
Univerza v Ljubljani
LJUBLJANA

Stracone w przekładzie...
(na wybranych przekładach polsko-czesko-słowackich)

Wystąpienie, oparte na konkretnych przykładach tłumaczeń literackich będzie poświęcone głównie kategoriom gramatycznym, które w kontaktach między tak bliskimi sobie językami, jakimi są polski, czeski i słowacki, mogą zaginąć w przekładzie z języka źródłowego na język docelowy ze względu na brak w tym drugim ekwiwalentów, lub z tego samego powodu ulegają rozmaitym procesom przystosowawczym, co wpływa na efekt końcowy przekładu.

PaedDr. Ivan Očenáš, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Lingvistické zdroje v komunikačnom prostredí internetu

Cieľom príspevku je zmapovať elektronické lingvistické zdroje v prostredí internetu ako informačné pramene, ktoré sa vyznačujú rozmanitým pôvodom a charakterom. Pri ich diferenciácii a kategorizácii možno vychádzať zo základných komunikačných parametrov či „vektorov“: KTO je ich autorom a pre koho sú primárne určené, ČO tvorí ich obsah, AKO – ktorými výrazovými prostriedkami (textom, grafikou, fotografiou, animáciou, zvukom, videosekvenciami, interaktivitou) je ich obsah prezentovaný adresátovi, PREČO boli takéto zdroje vytvorené, a to so zreteľom na realizáciu komunikačnej situácie v elektronickom komunikačnom prostredí internetu, najmä webových stránok. Na základe pôvodu, obsahu a funkcie sa v príspevku prezentuje diferenciácia elektronických lingvistických zdrojov do viacerých kategórií: (ne)autorizované, (ne)inštitucionálne, mono-/polytematické, prehľadové, didaktické; slovníky, encyklopédie, časopisy, zborníky, monografie, bibliografie či diskusné fóra.

Prof. PaedDr. Pavol Odaloš, CSc.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Modely literároným v tvorbe Ladislava Balleka

Zámerom príspevku je predstaviť možné spôsoby videnia nominačného systému literároným v diele L.Balleka. Nominačný systém literároným chápeme ako systém funkčnej realizácie proprií.

Mgr. Gabriela Olchowa, PhD.
Katedra slovanských jazykov
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Stereotypy i autostereotypy Polaka i Słowaka w internetowej wersji dzienników: „Sme“ i „Gazeta Wyborcza“

Przybliżenie pojęcia stereotypu i autostereotypu. Charakterystyka cech narodowych Polaków i Słowaków. Wpływ komunikacji masowej na wytwarzanie i utrzymywanie stereotypów. Przedstawienie obrazu Polaka i Słowaka w internetowej wersji dzienników: „Sme“ i „Gazeta Wyborcza“. Analiza porównawcza artykułów prasowych polskich i slowackich dotyczących wydarzeń politycznych, gospodarczych, związanych z ruchem turystycznym, sportowych, kulturalnych i społecznych.

Prof. PhDr. Slavomír Ondrejovič, DrSc.
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV
BRATISLAVA

Súčasná jazyková situácia a jazyková politika na Slovensku

O Slovensku sa niekedy konštatuje, že je etnicky najheterogénnejšou krajinou strednej Európy. Okrem slovenskej majority (85,8 % – 4 614 854 obyvateľov) je podľa sčítania obyvateľstva z r. 2001 najpočetnejšou národnostnou menšinou na Slovensku maďarská menšina (9,7 % obyvateľstva), po nej nasleduje rómska (1,7 %) a česká (0,8 %) menšina. Ostatné minority majú ešte menšie zastúpenie v populácii: rusínska (0,4 %), ukrajinská (0,2 %), nemecká (0, 1 %). K menšinám s oficiálnym statusom patrí ešte poľská, moravská, chorvátska, bulharská a židovská menšina.

15. novembra 1995 bol prijatý zákon Národnej rady Slovenskej republiky o štátnom jazyku Slovenskej republiky, podľa ktorého štátny jazyk má prednosť pred ostatnými jazykmi používanými na území Slovenskej republiky. Štát sa však zaväzoval: a) utvárať v školskom, vedeckom a informačnom systéme také podmienky, aby si každý občan SR mohol osvojiť a používať štátny jazyk slovom a písmom, b) starať sa o vedecký výskum štátneho jazyka, jeho historického vývinu, o výskum miestnych a sociálnych nárečí, o kodifikáciu štátneho jazyka a o zvyšovanie jazykovej kultúry. V súčasnosti parlament SR prijal novelu zákona (vstupuje do platnosti 1. septembra 2009), ktorou sa z deklaratórneho zákona stáva sankčný, čo v lingvistických kruhoch, ale aj v širokej verejnosti vyvoláva rozporné reakcie.

PhDr. Petr Orság
Katedra žurnalistiky
Centrum kulturálních, mediálních a komunikačních studií
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Exilová média jako alternativní prostředek komunikace

Jedním z projevů masivní exilové vlny, která následovala po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968, byl i vznik řady nových exilových periodik, která představují unikátní historický příklad specifické formy fungování (mediálně) zprostředkované komunikace. Většina z nově zakládaných titulů se v počáteční fázi profilovala především jako nosiče praktických informací pro uprchlíky přicházející z okupované vlasti, některá z nich se však postupně stala nejen významným komunikační fórem československých exulantů, v jehož rámci pokračovala cenná diskuse zahájená v době pražského jara v oficiálních médiích v ČSSR, ale také (vedle domácího samizdatu) významnou opoziční informační a komunikační platformou, která plnila roli (symbolického i faktického) svorníku, jenž ve svém rámci zastřešoval tři paralelně existující kultury – oficiální (režimem povolenou), neoficiální (ilegální) a exilovou. Příspěvek se zabývá vybranými charakteristikami tohto specifického komunikačního okruhu.

Mgr. Irena Orszulik, Ph.D.
Katedra cizích jazyků a komunikace
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné
Slezská univerzita v Opavě
KARVINÁ

Profesní jazyk Třineckých železáren

Autorka studie se snaží zachytit proces formování jazykového prostředí ve specifických sociálních, profesních i kulturních reálích hutnických provozů Třineckých železáren. Cílem je ukázat, že se profesní jazyk některých provozů konstituoval v rámci slezsko-polského dialektu. Jeho existence je těsně spjatá s profesními reáliemi. Na základě terenního šetření byl sesbíran jazykový materiál, který ukazuje, že si skupina uživatelů tohoto profesního jazyka spravovala své jazkové médium sama, aniž by narážela na různých úrovních podniku na větší překážky.

Prof. dr hab. Ewa Pajewska
Instytut Polonistyki i Kulturoznawstwa
Uniwersytet Szczeciński
SZCZECIN

Ciało kobiety jako wartość utylitarna (na podstawie analizy językowych środków wyrazu we współczesnej prasie kierowanej do kobiet)

Przedmiotem pracy jest przedstawienie językowych środków wyrazu używanych w polskiej prasie kobiecej, które umożliwiłyby weryfikację hipotezy na rzecz

traktowania ciała jako wartości utylitarnej w przybierającej zasięg globalny, opartej na pożądaniu dóbr i płynących stąd przyjemności cywilizacji konsumpcji. Skierowana do masowego, zdeterminowanego płcią odbiorcy prasa kobieca funkcjonuje w sferze publicznej, kreując wzorce zachowań i wartości, a co za tym idzie i potrzeby konsumenckie. Teksty w niej zamieszczane nie są statycznym produktem użycia języka, ale procesem aktualizującym normy i ideologie, w związku z czym stają się wspólną przestrzenią tworzenia sensów, pełnią funkcję kulturotwórczą, tworząc lub utrwalając powszechnie akceptowaną wizję świata. Są zdarzeniami komunikacyjnymi, zachodzącymi w szeroko rozumianym kontekście: językowym, sytuacyjnym, społecznym, kulturowym i wywołującymi określone stany rzeczy.

Prof. PaedDr. Vladimír Patráš, CSc.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Hovorená podoba jazyka v meste ako metodologický odkaz a výzva

Výskumy hovorenej podoby slovenčiny v mestách sa po hodnotných výsledkoch zo 60. rokov rozvinuli v posledných decéniách 20. storočia. Sociolingvisticky orientované pozorovania rečovej komunikácie vo vybraných komunikačných sférach a situáciách sa sporadicky vykonali v niektorých urbánnych lokalitách s oporou o výskumnú metodiku zo 60. rokov, postupne obohacovanú o interdisciplinárny rozmer. V 90. rokoch a v prvom desaťročí nového storočia sa vo výskumoch systematicky nepokračovalo. Časť členov Banskobystrickej sociolingvistickej školy rozvinula cielené výskumy v stredoslovenskej oblasti v rámci grantovej výskumnej úlohy VEGA (zodpovedný riešiteľ J. Findra; 2007 – 2009). Pri uzatváraní terénnych výskumov nastáva vhodný čas na porovnanie výsledkov z konca 80. rokov a dnešných zistení (2009).

Katarína Pekaríková, PhD.
Katedra slovenského jazyka
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa
NITRA

Hudobná a jazyková komunikácia z kognitívneho hľadiska

Východiskom nášho uvažovania je otázka, ako je možné, že človeku pri utváraní sociálnych vzťahov nestačí jeden komunikačný kód a siaha po ďalších. Odpoveď môžeme nájsť v kognitívnych výskumoch činností pravej a ľavej mozgovej hemisféry pri utváraní hudobne organizovanej štruktúry a syntaxe jazyka. Ukazuje sa, že muzikalita je prirodzená schopnosť mozgu aktivizovať činnosť jazyka. Hudobná a jazyková syntax sa podieľajú na syntaktických procesoch v predných častiach mozgu. Zdá sa, že duševná potreba človeka komunikovať svoje myšlienkové obsahy a city prostredníctvom hudby a jazyka je úzko prepojená s fyziologickými danosťami mozgu. Vychádzame teda z hypotézy, že hudba a jazyk

ako na prvý pohľad dva odlišné komunikačné kódy sa môžu v komunikácii prejavovať nielen komplementárne, ale ich interaktívne spolupôsobenie môže napomôcť k skvalitneniu medziľudských vzťahov.

Mgr. Katarína Podhajecká
Inštitút slovakistiky, všeobecnej jazykovedy a masmediálnych štúdií
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita
PREŠOV

Komunikačný potenciál relatív v súčasnej písanej slovenčine

V tomto príspevku sa budeme zaoberať operátormi, t. j. spájacími prostriedkami – v našom prípade relatívami –, ktorých spájacia funkcia sa realizuje ako sekundárna. Okrem plnenia spájacej funkcie sa operátory podieľajú aj na modifikácii či spoluutváraní komunikačnej funkcie. Tieto jazykové prostriedky budeme skúmať na materiáli Slovenského národného korpusu, pričom budeme sledovať ich inventár, typy obsahových súvislostí a komunikačné funkcie výpovedí s týmito typmi operátorov.

Mgr. Milan Polák, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Od jazykové teorie ke komunikační kompetenci

Autor zaměřuje svou pozornost na jazykové teorie, jež nejvýrazněji ovlivňovaly a ovlivňují názory na rozvoj jazykové a komunikační kompetence. Na konkrétních příkladech popisuje situaci a názorový posun v této oblasti po r. 1989 v České republice. Tyto změny sa promítají do zásadních kurikulárních dokumentů a edukačních stratégií v České republice, což opět autor dokládá na konkrétních příkladech.

Paulina Pycia, PhD.
Instytut Filologii Słowiańskiej
Uniwersytet Śląski
SOSNOWIEC

Diskurs, vlast, ideologija

Diskurs je autonomičan sustav koji je povijesno uvjetovan. Politički diskurs kreira ideologija i različite političke strategije, tj. u funkciji je svake političke i ideološke hegemonije, iako često koristi slične, a čak i iste ideološke premise i metode. U političkom diskursu zrcali se odnos između ideologije i institucija vlasti, jer je na političkom polju vidljiva složena i nestabilna igra u kojoj je diskurs istovremeno instrument vlasti i njezin rezultat. Naime, diskurs proizvodi vlast i utvrđuje je. U radu se analizira diskurs hrvatskih političara, logosferu i to u okviru sociolekta, jer politički

diskurs ne samo prenosi političke poruke, nego se i pomoću njega prikazuje i pripadnost grupi.

Prof. PhDr. Ján Sabol, DrSc.
Katedra slovakistiky, slovanských filoógií a komunikácie
Filozofická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika
KOŠICE

Prienikovosť vzťahu ikonicko-symbolického a arbitrárneho princípu v kognitívnych a komunikatívnych procesoch

Symetria a asymetria v jazyku ako jedna z dominantných podôb formy a obsahu a ako iniciátor dvoch základných semiotických podstát, „posolstiev“ jazykovej sústavy – ikonicko-symbolického (so symetriou medzi formou a obsahom) a arbitrárneho (so „zdedenou“ symetriou, ale dominantne s asymetriou medzi formou a obsahom). Vymedzenie prienikových množín binárnych opozícií v jazykovom systéme (motivovanosť – nemotivovanosť, asociatívnosť – lineárnosť, paradigmatickosť – syntagmatickosť, simultánnosť – sukcesívnosť, metaforickosť – metonymickosť atď.) na pozadí uvedených semiotických princípov a na tomto podloží analýza ekvipolentnej relácie jazykových prvkov viazaných na základné jazykové funkcie (kognitívnu a komunikatívnu).

PhDr. Marianna Sedláková, PhD.
Katedra slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie
Filozofická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika
KOŠICE

Geografický a sociálny faktor v diglosii

Pokus o teoretické zovšeobecnenia poznatkov viacerých sociolingvistických výskumov o postojoch používateľov spisovnej slovenčiny k nárečiu. Aký podiel na ovplyvňovaní postojov respondentov má fakt, či sa nárečie vníma ako fenomén sociálny alebo geografický. Čo z uvedených faktov má tendenciu pociťovať sa ako pozitívny/negatívny faktor formovania postojov k nárečiu a spisovnému jazyku, aké konkrétne skúsenosti respondentov viedli k prejaveným postojom. Ako môže učiteľ slovenského jazyka pomôcť pri formovaní postojov žiakov k nárečiu.

Prof. PhDr. Daniela Slančová, CSc. – Mgr. Terézia Slančová, PhD.
Filozofická fakulta – Fakulta športu
Prešovská univerzita
PREŠOV

Sociálna deixa v trénerskom registri

Príspevok predstavuje projekt výskumu komunikácie medzi trénerom a hráčmi športových hier staršieho školského veku. Vychádza z empirického výskumu založeného na pozorovaní, deskripcii a čiastočnej explanácii komunikácie trénera a hráčov počas tréningových jednotiek a zápasov v troch kolektívnych športoch:

futbal, hádzaná, volejbal. 5 tréningových jednotiek a 5 zápasov z každého športu je zachytených na videozázname a paralelnom diktafónovom audiozázname, transkribovaných v systéme CHILDES a následne analyzovaných. Definuje trénerský register a v jeho rámci si všíma sociálnu deixu, t. j. spôsob označovania účastníkov komunikácie a osôb, ktoré nie sú priamymi účastníkmi komunikácie, ako aj spôsob nadväzovania a udržiavania kontaktu medzi trénerom a hráčmi.

Dr. Sylwia Sojda
Instytut Filologii Słowiańskiej
Uniwersytet Śląski
SOSNOWIEC

Dysfemizmy w polskich i słowackich korpusach językowych

Referat poświęcony będzie zagadnieniu dysfemizmów, jako przeciwieństwa zwrotów eufemistycznych w językoznawstwie polskim i słowackim. Głównym celem referatu będzie zaprezentowanie występowania i opracowania dysfemizów w internetowych korpusach języków narodowych. Lingwistyka korpusowa, jako nowa gałąź językoznawstwa wykorzystuje rozwój technologiczny do gromadzenia i opisywania warstwy leksykalnej języka. Istotnym elementem budowy korpusu językowego jest uwzględnianie kontekstowe leksemów, należy zatem zwrócić uwagę na sposób ujmowania określeń dysfemistycznych we współczesnych korpusach.

PhDr. Pavel Sojka
Pedagogická fakulta
Univerzita Karlova
PRAHA

Jazyk polopřipravených mluvených projevů

Cílem příspěvku je morfologická analýza polopřipravených mluvených textů rozhlasové publicistiky (jazykový materiál pochází z období 2002-2005, převážně z pořadu Interview BBC). Především sledujeme, do jaké míry mluvčí v těchto projevech dodržují spisovnou normu a získané údaje porovnáváme s dřívějšími výzkumy mluvené češtiny. Soustřeďujeme se na jedenáct důležitých morfologických jevů a zjišťujeme jejich zastoupení v získaném jazykovém materiálu. Zajímá nás, jak se v polopřipravených mluvených projevech projevuje konkurence mezi spisovnými a nespisovnými variantami, případně mezi variantami knižními, neutrálními a hovorovými. Na základě frekvence výskytu pak sledované jevy rozdělujeme do tří skupin a vyslovujeme některé obecnější závěry.

Prof. dr. sc. Diana Stolac
Filozofski fakultet
Sveučilište u Rijeci
RIJEKA

Terminološki izazovi novih tehnologija

Početak 21. stoljeća obilježio je planet Zemlju cijelim nizom značajnih promjena na društvenom, ekonomskom, političkom, tehničkom, znanstvenom i kulturnom planu. Sve je to ostavilo traga na jeziku. Premda promjene zamjećujemo na svim jezičnim razinama, ipak im je evidentno najviše podložna leksička razina. Tehnološki je razvoj nametnuo brz tempo za stvaranje velikoga broja novih naziva, uključujući i cjelovite terminologijske sustave (npr. računalno nazivlje). Razaznaje se više različitih načina stvaranja novih riječi: osim uporabe postojećih aktivnih tvorbenih modela (sustava sufikasa i sl.), revitalizira se pasivni fond, unose se promjene u značenja riječi i adaptiraju nove leksičke primljenice.

Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph. D.
Katedra bohemistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
OLOMOUC

Specifické rysy dětské komunikace v mediálním prostředí

Článek je zaměřen na specifické rysy komunikace dětí v televizních pořadech Neviňátka a Tykadlo. První jmenovaný pořad vysílala komerční televizní stanice Nova během podzimu loňského roku, dětští respondenti v něm komentovali aktuální politické dění a záměrně jim byly pokládány otázky, které přesahovaly jejich dosavadní zkušenostní kontext. Vyjadřovali se tedy k problematice, která překračovala jejich kognitivní možnosti. V pořadu Tykadlo, který je vysílán veřejnoprávní ČT, vystupují starší „-náctiletí“ respondenti, spolu s moderátory diskutují o problémech adekvátních jejich věkové kategorii. Předmětem našeho zájmu je srovnání odlišných způsobů ve výstavbě odpovědí v obou analyzovaných pořadech.

Dr. Mariola Szymczak-Rozlach, PhD.
Instytut Filologii Słowiańskiej
Uniwersytet Sląski
SOSNOWIEC

Eufemizácia v slovenčine

V prispevku je venovana pozornosť eufemizmom v slovenčine, doposiaľ ešte nespracovaným, ktoré predstavujú spoločensko-kultúrny jav, veľmi živý a dynamický. Slovníky nie sú schopné zachytiť tieto živé, premenlivé jazykové javy. Eufemizmy fungujú ako prostriedok na prekonanie jazykovej hrubosti, ktorá vládne v dnešnej jazykovej komunikácii. Na jednej stráne eufemizmy spoluexistujú vedľa tabuizovaných slov, na druhej strane maskujú realitu a často majú zastierací ráz.

PaedDr. Jaromíra Šindelářová, CSc.
Katedra primární jazykové výchovy
Pedagogická fakulta
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
ÚSTÍ NAD LABEM

Exonyma jako prostředek interkulturní jazykové komunikace

Cílem příspěvku je ukázat dynamiku proměn užívání exonym v jazykové komunikaci na českém území od raného středověku až po současnost. Vzhledem k tomu, že repertoár exonym není uzavřený, neboť se mění a aktualizuje se podle dobových společenských podmínek, bude naší snahou představit obecně platné tendence, jež se uplatňovaly během jejich fungování v českém jazykovém prostředí. Pozornost bude soustředěna zejména na změny v jejich užívání po r. 1989. Na konkrétních příkladech doložíme současný stav, kdy jsou česká exonyma vytlačována a systematicky nahrazována podobami autentickými.

PhDr. Jana Marie Tušková, Ph.D. – Bc. Vendula Pekárková – Bc. Martina Fridrichová
Katedra českého jazyka
Pedagogická fakulta
Masarykova univerzita
BRNO

Tvary regionálních zeměpisných jmen na -(*ov*)*ice* v mluvě současné mládeže

Příspěvek se zabývá dynamikou vývoje gramatických tvarů regionálních zeměpisných jmen na -(*ov*)*ice* ve zvolených regionech Moravy. Jeho závěry vycházejí z kvantitativního výzkumu provedeného u žáků 2. stupně ZŠ. Jedná se o oblast českého jazyka, která se stále vyvíjí a vždy poutala a poutá pozornost běžných uživatelů jazyka. V současné době chybí aktuální popis dané problematiky, který by zachycoval užití tvarů zeměpisných jmen v běžně mluvených projevech mládeže.

Doc. Drago Unuk, DrSc.
Filozofska fakulteta
Univerza v Mariboru
MARIBOR

Elipsa in organiziranje govornega diskurza

Elipsa kot fenomen reduciranja v strukturi diskurza kaže zgrajenost diskurza, v kateri so jezikovna sredstva opuščena in neizražena. Zamolčani niz v izpustu (elipsa) je lahko preurejen iz predhodno povedanega ali iz situacijskega konteksta. V ospredju je vprašanje organiziranja oblik v diskurzu: med strukturiranjem informacije in diskurza (skladnja, pomenoslovje, stopnje besedilne zgradbe, informacijska urejenost elipse). Elipsa signalizira strukturo informacije v organiziranju govornega diskurza.

Lujza Urbancová, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Fakulta humanitných vied
Univerzita Mateja Bela
BANSKÁ BYSTRICA

Rodovo citlivá slovenčina – možnosti jej tvorby a využitia

Súčasné spoločenské dianie ukazuje, že rodovo citlivý jazyk už nie je témou, ktorú môžeme prehliadať či reagovať na ňu tým, že nie je pre slovenčinu aktuálna. Príspevok sa zaoberá mimojazykovými faktormi akcentujúcimi potrebu formovania rodovo citlivého jazyka (smernice EÚ, výskumy v oblasti rodovo citlivej pedagogiky, projekty o rodovej rovnosti); rieši tiež možnosť tvorby a sféry využitia nediskriminujúceho jazyka.

Mgr. Veronika Vydrová
Katedra cizích jazyků a komunikace
Obchodně-podnikatelská fakulta v Karviné
Slezská univerzita v Opavě
KARVINÁ

Pracovní komunikace pomocí prostředníka

Příspěvek se věnuje rozmanitým způsobům, jak lze zprostředkovat komunikaci v současném pracovním prostředí. Popisujeme jednak nástroje, které se v pracovní komunikaci využívají delší dobu a jsou považovány za efektivní, jednak nástroje aplikované v pracovní komunikaci nověsouvisející zejména s rozvojem internetu. Zmíníme také způsoby zprostředkované komunikace, kdy je v roli prostředníka nikoli neživý nástroj, ale člověk, tedy například tzv. facilitaci či mediaci. V rámci příspěvku analyzujeme výhody a nevýhody zprostředkované komunikace. Pokusíme se rovněž stanovit zásady, které je potřeba při zprostředkování komunikace dodržet, aby byla maximálně efektivní.

Doc. Dr. Maria Wtorkowska
Oddelek za slavistiko
Filozofska fakulteta
Univerza v Ljubljani
LJUBLJANA

Wybrane procesy uniwerbizacji w języku polskim i słoweńskim – Izbrani načini poenobesedenja v poljščini in slovenščini

Tematem artykułu są *Wybrane procesy uniwerbizacji w języku polskim i słoweńskim*. Przedstawię w nim uniwerbizmy rzeczownikowe, które powstały w procesie sufiksacji. Omówię polskie i słoweńskie rzeczowniki zuniwerbizowane z sufiksami: *-ec, -(ov)ka -(ów)ka, -ik/-yk,* np. słow. *lokalec* ← lokalni delavec, *tiskovka* ← tiskovna konferenca, *brezplačnik* ← brezplačni časopis; pol. *grzaniec* ← grzane piwo, *zimówka* ← sesja zimowa, *syjamczyk* ← kot rasy syjamskiej oraz często towarzyszące uniwerbizmom zjawisko homonimii, por. słow. *podiplomec* to 1. podiplomski študij, 2. študent podiplomskega študija, 3. dom podiplomcev; pol. *plażówka* to 1. sukienka plażowa, 2. torba plażowa.

Prof. dr hab. Urszula Żydek-Bednarczuk
Instytut nauk o kulturze
Uniwersytet Śląski
KATOWICE

Kategoria potoczności w dyskursie medialnym

W referacie predstawiona zostanie kategoria potocznośco językowej i kulturowej oraz jej obecność w dyskursie medialnym. Wskazane zostaną cechy dyskursu medialnego i konkretne przykłady posługiwania się potocznością. Analiza dotyczyła będzie potoczności w zachowaniach grzecznościowych (kategoria osoby w dyskursie medialnym), w dyskursie publicznym (teksty radiowe i telewizyjne) oraz czaty w Internecie. Wnioski z analizy wskażą na dominację potocznosci rozumianej w kategoriach nie tylko językowych, ale też codziennego doświadczenia kulturowego.